

Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

Öğrenci Profili: 2011-2012 Akademik Yılı

Serap Kurbanoğlu*

Zehra Taşkın**

Öz: Bu makalede, Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerinin profili üzerine yapılan bir çalışmanın bulguları sunulmuştur. Bölüm 2011-2012 akademik yılında yeni ders programını uygulamaya koymuştur. Yeni programa başlayan öğrencilerin genel profilinin belirlenmesi gerek öğrenci gereksinimlerine göre düzenlenmiş öğrenme ortamları hazırlanmasında gerekse programın öğrencilerin sahip oldukları bilgi ve beceri düzeylerine göre gözden geçirilmesine katkıda bulunacaktır. Eldeki bulguların yeni programın uygulamaya konulmasıyla ilgili planlama çalışmalarına da ışık tutması beklenmektedir. Bulgular gerek dil gerekse bilgi ve bilgisayar okuryazarlığı becerileri açısından sınıf ortalamasının orta düzeyde olduğunu ancak öğrenciler arasında önemli farklılıklar bulunduğunu göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Öğrenci profili, Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, kütüphanecilik eğitimi.

Giriş

Bilgi ve Belge Yönetimi (BBY) bölümlerinin temel amacı “öğrencilerine mesleklerinin gerektirdiği bilgi, beceri ve teknik yetkinliği kazandırmak ve karşılaşılabilecekleri mesleki sorunlara çözüm üretebilecek nitelikler ile donatılmalarına yardımcı olmaktır” (Çakın, 1999, s. 135). Bu amacı gerçekleştirmek için programlar sık sık yenilenmektedir (Çakın, 2000). Ülkemizde tüm BBY bölümlerini etkileyen son köklü değişiklik 2002-2003 akademik yılında gerçekleştirilmiştir. O zamana kadar Kütüphanecilik adı altında faaliyet gösteren bölümler bu tarihten itibaren Bilgi ve Belge Yönetimi adını almış ve değişen gereksinimler ve beklentiler doğrultusunda programlar yeniden oluşturulmuştur.

Daha önce de yeniden yapılanma çalışmaları yürüten Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, alanı doğrudan etkileyen değişimlere uzun süre kayıtsız kalamamış ve yukarıda sözü edilen ortak girişimden altı sene sonra programını yenileme çalışmalarına tekrar başlamıştır. Köklü bir program değişikliği öngören çalışmalar yaklaşık iki yılda tamamlanarak 2011 yılında gerekli kurulların onayından geçirilmiştir. Yeni programın ilk öğrencileri hazırlık eğitimlerini izleyen 2011-2012 akademik yılında öğrenimlerine başlamışlardır.

Bu çalışma söz konusu programa başlayan ilk öğrenci grubunun genel profilini belirlemeye yöneliktir.

* Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, serap@hacettepe.edu.tr

** Arş. Gör., Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, ztaskin@hacettepe.edu.tr

Çalışmanın Amacı ve Çalışma Grubu

Amaç, program yenileme çalışmalarının sonucunda Hacettepe Üniversitesi BBY Bölümüne başlayan öğrencilerin profilleri hakkında genel bilgi edinmektir. Öğrenciler hakkında elde edilen bilgilerin yeni ders programının uygulanmasına yönelik çalışmalara katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Çalışma, 2011-2012 akademik yılı güz döneminde birinci sınıfa başlayan öğrenciler üzerinde yürütülmüştür. Birinci sınıfa kayıt yaptıran öğrenci sayısı 18'dir. Bir öğrenciye dönemin ilk üç haftası boyunca ulaşmak mümkün olmadığından araştırma 17 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Çalışma kapsamında öğrencilerin bilgi ve bilgisayar okuryazarlık düzeyleri de saptanmaya çalışıldığından (derslerde edindikleri bilgilerin etkisi olabileceği göz önünde tutularak) veriler dönemin ilk haftasında toplanmıştır.

Yöntem ve Veri Toplama Tekniği

Çalışmada betimleme yöntemi kullanılmıştır. Öğrencilerin cinsiyetleri, yaşları, mezun oldukları lisenin türü, bölümü tercih sıraları, üniversiteye girerken yaptıkları ilk üç tercih, bilgisayarlar ve İnternet bağlantısı açısından sahip oldukları kişisel olanaklar, dil becerileri gibi genel profil özellikleri hakkında bilgi toplamak üzere bir öğrenci profil anketinden yararlanılmıştır. Öğrencilerin bilgi okuryazarlığı düzeylerini ve bilgi okuryazarlığı öz-yeterlik algılarını belirlemeye yönelik bir test ve bir öz-yeterlik ölçeği kullanılmıştır. Ayrıca öğrencilerin bilgisayar okuryazarlığı becerilerine, Web 2.0 araçlarını kullanma durumlarına ve okuma alışkanlıklarına yönelik üç farklı anket daha uygulanmıştır. Çalışma kapsamında beş farklı veri toplama aracı kullanılmış, toplanan veriler SPSS'de değerlendirilmiş ve elde edilen sonuçlar, bulgular ve değerlendirme bölümünde sunulmuştur.

Çalışmada ayrıca gözlem tekniğinden de yararlanılmıştır. Temel bilgi beceri kazandırmaya yönelik olarak tasarlanan Bilgi Okuryazarlığı dersi kapsamında öğrencilerin ilgili beceriler konusundaki mevcut düzeyleri gözlenmiştir. Gözlemlerden edinilen bilgiler de yeri geldikçe aktarılmıştır.

Bulgular ve Değerlendirme

Öğrencilerin Genel Özellikleri

Öğrencilerin yaşları 19 ile 31 arasında değişmektedir. Otuz yaşın üzerinde bir öğrenci vardır. Kız öğrenciler çoğunluktadır (13 öğrenci, %76,5). Öğrencilerden biri hariç tamamı bir yıl süreyle İngilizce hazırlık sınıfına devam etmiştir (yabancı uyruklu bir öğrencinin hazırlıktan muaf olmuştur). İki öğrencinin hazırlık geçme notu B1, bir öğrencinin notu B2, diğerlerinin (14 kişi, %82,4) ise C1'dir. Öğrencilerin tamamının orta öğretimde okuduğu yabancı dil İngilizcedir. İki öğrenci ayrıca Almancayı ve bir öğrenci de Rusçayı ikinci yabancı dil olarak almıştır. Öğrencilerden altısı (%35,3) İngilizce düzeylerini iyi, yedisi (%41,2) orta ve dördü (%23,5) zayıf olarak belirtmiştir. İngilizce düzeyini çok iyi veya çok kötü olarak sınıflayan olmamıştır. "Kendinizi İngilizce ders alacak düzeyde hissediyor musunuz?" sorusuna 11 öğrenci (%64,7) olumlu yanıt verirken, dört öğrenci (%23,5) olumsuz yanıt vermiştir (iki öğrenci bu soruya cevap vermemiştir). Söz konusu dört öğrencinin İngilizce düzeylerini zayıf bulan

öğrenciler olma olasılığı yüksektir. Diğer taraftan hazırlık geçme notları göz önüne alındığında öğrencilerin bir kısmının İngilizce düzeyleri ve İngilizce ders alma konularında iyimser bir bakış açısına sahip oldukları söylenebilir.

Öğrencilerin yedisi (%41,2) Anadolu lisesi, biri (%5,9) özel lise, sekizi (%47,1) ise genel veya süper lise mezunudur (bir öğrenci “diğer” seçeneğini işaretlemiş ancak açıklama yapmamıştır). Öğrencilerden ikisi yabancı uyrukludur (Çin ve Türkmenistan). Sekiz öğrenci Ankara’dan, diğerleri İstanbul, İzmir, Samsun, Mersin, Çorum, Adıyaman gibi büyük illerden gelmiştir. Eldeki bulgular 2003-2004 akademik yılında Bölüm öğrencileri üzerinde yürütülen benzer bir çalışmadan (Kurbanoğlu, 2004) elde edilen bulgularla karşılaştırıldığında kız öğrenci sayısının o zaman da %70’in üzerinde olduğu, yaş ortalamalarının benzerlik gösterdiği, ancak öğrencilerin mezun oldukları lise türünde Anadolu liselerinin oranının arttığı görülmektedir.

Öğrencilerin ebeveynlerinin yaklaşık %60’ı lise veya üniversite mezunudur (Tablo 1).

Tablo 1. Ebeveynlerin eğitim durumu

	Anne	Baba
İlkokul mezunu	5	4
Ortaokul mezunu	2	2
Lise mezunu	6	5
Üniversite mezunu	4	5
Yüksek lisans/Doktorası var	-	1
Toplam	17	17

Hayallerindeki meslek sorulduğunda iki öğrenci (%11,8) kütüphanecilik, iki öğrenci (%11,8) arşivcilik, dört öğrenci (%23,5) öğretmenlik, birer öğrenci (%5,9) basketbol antrenörlüğü, hâkim/savcı, pilot ve trafik polisi olarak yanıt verirken beş öğrenci (%29,4) bu soruyu boş bırakmıştır. Bu sorunun boş bırakılmış olması söz konusu öğrencilerin geleceğe yönelik hayalleri ve planları olmadığı veya hayallerini belki de ulaşılamayacak buldukları için paylaşmak istemedikleri şeklinde yorumlanabilir. Bölümü tercih sıralamasında; birinci sırada tercih edenlerin sayısının dört olduğu (%23,5), ilk üç sırada tercih edenlerin sayısının sekize ulaştığı (%47,1) ve tercih sıralamasının 29’a kadar indiği görülmektedir. Bölümü tercih sıralamasının ortalaması dokuzdur. Sınıf öğretmenliği ilk üç tercihte de birinci sırada yer almaktadır. Öğrencilerin diğer tercihleri arasında işletme, kamu yönetimi, diğer öğretmenlikler, sosyal hizmetler, psikoloji, psikolojik danışma ve rehberlik (PDR), hukuk ve felsefe gibi bölümler yer almaktadır. 2003-2004 akademik yılında Bölüm öğrencileri üzerinde yürütülen profil çalışmasından (Kurbanoğlu, 2004) elde edilen sonuçlar da sınıf öğretmenliğinin en çok tercih edilen bölümlerden biri olduğunu ancak BBY ve PDR’nin gerisinde kaldığını göstermektedir. Öğrencilerin diğer tercihlerinde büyük benzerlikler vardır. Üniversite giriş sınavında aldıkları puan ve puan türünün tercihlerde en belirleyici unsur olduğu göz önüne alındığında bu, beklenen bir durumdur.

Öğrencilerin çoğunun (9 öğrenci, %52,9) Bölüm hakkında İnternet’ten (burada büyük olasılıkla Bölümün web sayfası kastedilmektedir), Bölümde okumakta olan öğrencilerden (6 öğrenci, %35,3), yakın çevrelerinden (4 öğrenci, %23,5) ve rehber öğretmenlerden (4 öğrenci, %23,5) bilgi aldıkları görülmektedir (soru açık uçludur ve öğrencilerin bir kısmı birden fazla yanıt vermiştir). Öğrencilere Bölüm web sayfasını

ziyaret edip etmedikleri de sorulmuş, öğrencilerin tamamı bu soruya olumlu yanıt vermişlerdir. Bölüm web sayfasında ne tür bilgi aradıkları sorusuna verilen yanıtları (soru açık uçludur ve öğrencilerin bir kısmı birden fazla yanıt vermiştir) şu şekilde özetlemek mümkündür: Ders programları hakkında bilgi (10 öğrenci, %58,8), Erasmus hakkında bilgi (5 öğrenci, %29,4), genel bilgiler (4 öğrenci, %23,5), iş olanakları (4 öğrenci, %23,5), stajlar (3 öğrenci, %17,6), akademik personel (2 öğrenci, %11,8), yan dal ve çift ana dal programları (1 öğrenci, %5,9). Öğrencilerin tamamı “web sayfasında aradığımız bilgiyi bulabildiniz mi?” sorusuna olumlu yanıt vermiştir. Bulgular Bölüm web sayfasının üniversite tercihleri yapılırken Bölüm tanıtımı açısından ve daha sonra bilgilendirme açısından önemli bir rol oynadığını ve gereksinimleri karşıladığını göstermektedir.

Bir öğrenci hariç öğrencilerin tamamının (%94) kişisel bilgisayar, 12 öğrencinin de (%70,6) İnternet bağlantısı vardır. Kişisel bilgisayar ve İnternet bağlantısı olması öğrencilerin en azından temel bilgisayar ve İnternet kullanım becerilerine sahip olduklarını göstermesi açısından önemlidir. 2003-2004 yılı verileriyle karşılaştırıldığında sayıların arttığı görülmektedir. Söz konusu araştırmada Bölüm birinci sınıf öğrencilerinden yaklaşık %50’sinin kişisel bilgisayar, yaklaşık %40’ının da İnternet bağlantısı olduğu belirlenmiştir. Gerek bilgisayar ve İnternet bağlantısı ve kullanım ücretlerindeki düşüş gerekse bilgisayar ve İnternet’in günlük yaşamda vazgeçilmez unsurlar haline gelmiş olmasının bu sonuçlar üzerinde etkisi olduğuna kuşku yoktur. Bu bulgular bilgisayar laboratuvarı, kablosuz ağ bağlantısı gibi Bölüm alt yapı olanaklarının planlanması ve düzenlenmesi açısından önem taşıdığı gibi öğrenci ödevleri ve uzaktan eğitim olanaklarından yararlanma gibi konularda da planlama çalışmalarına ışık tutması açısından önemlidir.

Bir öğrenci (%5,9) bir yıldan az, yedi öğrenci (%41,2) 1-5 yıldır, yedi öğrenci (%41,2) 6-10 yıldır, iki öğrenci de (%11,8) 11-15 yıldır bilgisayar kullandıklarını belirtmiştir. Bulgular öğrencilerin yaklaşık yarısının altı yılı aşkın süredir bilgisayar kullandığını, ancak diğer yarısının bilgisayar kullanma tecrübesinin beş yıl veya beş yılın altında olduğunu göstermektedir. Bir öğrenci ise bilgisayar kullanmaya yeni (muhtemelen üniversitede) başlamıştır. Bilgisayar kullanma becerilerini değerlendirmeye gelince; bir öğrenci (%5,9) çok iyi, dört öğrenci (%23,5) iyi, yedi öğrenci (%41,2) orta, dört öğrenci (%23,5) zayıf, bir öğrenci (%5,9) çok zayıf değerlendirmesi yapmıştır.

Mezun oldukları zaman, biri halk kütüphanelerinde olmak üzere toplam beş öğrenci (%29,4) kütüphanelerde, biri Devlet Arşivlerinde olmak üzere dört öğrenci arşivlerde (%23,5), üç öğrenci (%17,6) akademisyen olarak, bir öğrenci (%5,9) Başbakanlıkta, bir öğrenci (%5,9) özel sektörde, bir öğrenci (%5,9) kurumların AR-GE biriminde çalışmak istediğini belirtirken bir öğrenci (%5,9) kütüphane harici bir yerde çalışmak istediğini vurgulamış, bir öğrenci de bu soruya bilmiyorum diye yanıt vermiştir. Bulgular öğrencilerin %50’sinden fazlasının kütüphanelerde veya arşivlerde çalışmak istediğini göstermektedir.

Öğrencilerden sadece dördü (%23,5) kütüphaneye üye olduğunu, üçü (%17,6) kütüphaneyi hiç kullanmadığını, yedisi (%41,2) ayda birkaç kez veya daha seyrek kullandığını, yedisi (%41,2) ise haftada birkaç kez kullandığını belirtmiştir. Birinci sınıflara verilen “Bilgi Okuryazarlığı” dersi kapsamında ilk hafta öğrencilerden

kütüphaneye üye olmaları ve birer kitap ödünç almaları istenmiş, bu ödevi yaparken öğrencilerin sadece ikisi kataloğu kullanabilmiş (bunlardan biri de kitabı rafta nasıl bulacağını bilemediğini belirtmiştir), diğerleri alacakları kitabı raflarda aramıştır. Bu durum öğrencilerin kütüphane kullanımının kütüphane salonlarını daha çok ders çalışma amaçlı kullanımı ile sınırlı olduğunu göstermektedir. Üniversiteye başlamadan önce kütüphane kullandığını belirten öğrenci sayısı ise yedidir (%41,2). Ancak katalog kullanımı ve raflarda kitap bulma konusundaki tecrübesizlikler üniversiteye başlamadan önce de kütüphane kullanımının da sınırlı amaçlarla gerçekleştiği izlenimini uyandırmaktadır.

Öğrencilerin Okuma Alışkanlıkları

“Yakın çevrenizde kitap okuyan var mı?” sorusuna 16 öğrenci (%94,1) evet cevabını vermiş, 12’si (%70,6) arkadaşlarının, 10’u (%58,8) annesinin, dördü (%23,5) babasının, dördü (%23,5) kardeşlerinin, ikisi (%11,8) akrabalarının kitap okuduğunu belirtmiştir (bu soruda birden fazla şık işaretlenebildiği için toplam 17’yi geçmektedir).

“Yılda kaç kitap okursunuz?” sorusuna bir öğrenci (%5,9) kitap okumam yanıtını verirken beş öğrenci (%29,4) yılda 1-5 kitap, altı öğrenci (%35,3) 6-10 kitap, iki öğrenci (%11,8) 11-15 kitap, iki öğrenci de (%11,8) 16-20 kitap okuduğunu belirtmiştir. Yılda 21 kitaptan fazla okuduğunu belirten öğrenci sayısı birdir (%5,9). Öğrencilerin yarısından fazlası yılda altı veya daha fazla sayıda kitap okurken, yaklaşık dörtte biri yılda 10 kitaptan fazla okumaktadır. Yeterince kitap okuduğunuzu düşünüyor musunuz sorusuna iki öğrenci (%11,8) evet, üç öğrenci (%17,6) kısmen yanıtını verirken 12 öğrenci (%70,6) hayır yanıtını vermiştir. Öğrencilerin büyük bölümü yeterince kitap okumadığını düşünmektedir.

Öğrencilerin dördünün (%23,5) her gün, yedisinin (%41,2) haftada birkaç gün, üçünün (%17,6) ayda birkaç gün, ikisinin (%11,8) ise daha seyrek kitap okuduğu görülmektedir (bir öğrenci kitap okumadığını belirtmiştir). Her gün kitap okuyan öğrenciler muhtemelen yılda 10’dan fazla kitap okuyan öğrenci grubunu oluşturmaktadır. Her gün kitap okuyan öğrenci yüzdesi ile yılda 10’dan fazla kitap okuyan öğrenci yüzdesinin birbirine yakın olması bu çıkarımı doğrulamaktadır.

“Niçin kitap okursunuz?” sorusuna 11 öğrenci (%64,7) okumayı sevdiği için, dört öğrenci (%23,5) ders amaçlı, 14 öğrenci (%82,4) kendimi geliştirmek için cevaplarını vermiştir. Ne tür kitaplar okudukları sorulduğunda 15 öğrenci (%88,2) edebi eserler, 16 öğrenci (%94,1) ilgi duyduğum konularda eserler, üç öğrenci de (%17,6) bilimsel eserler şeklinde cevap vermiştir. Son okudukları kitaplar sorulduğunda verdikleri cevaplar kitapların 14’ünün (%82,4) Türk ve dünya edebiyatından roman örnekleri olduğunu göstermektedir. Öğrencilerden dokuzu (%52,9) okuyacakları kitabı kitabevi raflarından, dördü (%23,5) kitabevlerinin kataloglarından, 11’i (%64,7) gazetelerdeki tanıtımlardan, 13’ü (%76,5) tanıdıklarının önerisiyle, dokuzu (%52,9) İnternet’ten seçtiklerini belirtmiştir. “Okuyacağınız kitabı nasıl elde edersiniz?” sorusuna ise öğrencilerin 16’sı (%94,1) satın alırım, 14’ü (%82,4) tanıdıklarımın ödünç alırım, sekizi (%47,1) kütüphaneden ödünç alırım yanıtlarını vermiştir. Öğrencilerin tamamının basılı formatta kitap okumayı tercih ettikleri görülmüştür. Öğrencilerden sadece ikisinin (%11,8) elektronik kitap okuyucusu (reader) vardır.

Öğrencilerden 13'ü (%76,5) kitap ya da dergi almak için bütçesinden para ayırdığını belirtirken beş öğrenci (%29,4) en son ne zaman kitap satın aldığını hatırlamadığını belirtmiş, üç öğrenci (%17,6) ise en son ne zaman kitap okudunuz sorusunu cevaplamamıştır. Öğrencilerden üçü (%17,6) dergi okumadığını belirtmiştir. Dört öğrenci (%23,5) bu soruya evet yanıtını verirken, on öğrenci (%58,8) bazen dergi okuduğunu belirtmiştir. Gazetelere gelince öğrencilerin tamamının zaman zaman da olsa gazete okudukları anlaşılmaktadır. İki öğrenci (%11,8) her gün, altı öğrenci (%35,3) birkaç günde bir, altı öğrenci (%35,3) haftada bir, üç öğrenci (%17,6) ise daha seyrek aralarla gazete okumaktadır. Öğrencilerin yaklaşık %80'i en az haftada bir kez gazete okumaktadır. Öğrencilerin 11'i (%64,7) basılı, altısı (%35,3) elektronik ortamda gazete okumayı tercih etmektedir. Kitaplarla karşılaştırıldığında gazeteleri elektronik ortamda okumak daha çok tercih edilmektedir. Kısa olmaları, kolay okunmaları, ücretsiz olmaları gazetelerin İnternet üzerinden okunmasının tercih nedenleri arasında değerlendirilebilir.

İki öğrenci (%11,8) yakınlarına daima kitap hediye ettiğini, 10 öğrenci (%58,8) bazen kitap hediye ettiğini, beş öğrenci (%29,4) ise kitap hediye etmediğini belirtmiştir. Öğrencilerden biri (%5,9) kendisine kitap hediye edilmesinden hoşlanmadığını, beşi (%29,4) başka bir hediyeyi tercih edeceğini belirtirken 11'i (%64,7) kendisine kitap hediye edilmesinden hoşlandığını belirtmiştir.

Öğrencilerin Bilgi Okuryazarlığı Becerileri

Günümüz toplumları yaşam boyu öğrenme becerilerine sahip bireylere gereksinim duymaktadır (ALA, 1989). Yaşam boyu öğrenmenin yapı taşlarından biri öğrenmeyi öğrenmek diğeri ise bilgiye ulaşma ve bilgiyi kullanma becerisi olarak tanımlanan bilgi okuryazarlığı becerileridir. Bilgi okuryazarı bireyler, öğrenmeyi öğrenme becerisine sahiptir, çünkü bilgiye nasıl ulaşacaklarını, bilgiyi nasıl düzenleyeceklerini, bilgiyi nasıl kullanacaklarını ve nasıl ileteceklerini bilirler (Doyle, 1994). Bilgi okuryazarlığı becerileri yaşam boyu öğrenme için gerekli olduğu kadar eğitim sürecinde başarıyı ve niteliği artırmak açısından da önemlidir. Öğrencilerin bilgi okuryazarlığı düzeylerinin bilinmesi ders programlarının içeriği ve uygulanması ile ilgili kararlar açısından önemlidir. Bu amaçla öğrencilere bilgi okuryazarlığı konularındaki bilgilerini sınyacak bir test uygulanmıştır.

Bilgi okuryazarlığı becerilerine sahip olmak da tek başına yeterli olmamakta, öğrencilerin bu becerileri kullanabilmeleri için kendilerini yeterli hissetmeleri gerekmektedir. Diğer bir deyişle, sahip oldukları bilgi okuryazarlığı becerilerini istekle ve güvenle kullanabilmeleri için öğrencilerin bilgi okuryazarlığı öz-yeterlik (self-efficacy) inançlarının da gelişmiş olması gerekmektedir. Öz-yeterlik algısı, kişinin bir şeyi yapabiliş yapamayacağından bağımsız olarak o şeyi yapabileceği konusundaki inancıdır; kişilerin becerilerini etkin şekilde kullanabilmeleri için önce kendilerini ilgili alanda güvenli hissetmeleri gerekir. Öz-yeterlik inancı, bilgi ve beceri düzeyi ile kıyaslandığında düşük düzeyde olabileceği gibi yüksek de olabilmektedir (Bandura, 1995, 1977; Kurbanoglu, 2003).

Bu çalışmada konunun önemi göz önüne alınarak bilgi okuryazarlığı düzeylerinden önce öğrencilerin bilgi okuryazarlığı öz-yeterlik inançlarının düzeyi saptanmaya çalışılmıştır. Bu amaçla 5'li Likert tipi 40 maddelik bir ölçek kullanılmıştır (Kurbanoglu, Akkoyunlu

ve Umay, 2006). Öğrencilerden ölçekte sunulan ve bilgi okuryazarlığının farklı aşamalarına ilişkin (bilgi gereksiniminin ifade edilmesi, bilginin aranması, bulunması, yorumlanması, kullanılması, değerlendirilmesi ve iletimi gibi) olarak kendilerini yeterli hissetme durumlarını sorgulayan ifadeleri kendime hiç güvenmem (1) ile kendime çok güvenirim (5) seçenekleri arasında değerlendirmeleri istenmiştir. Elde edilen veriler ortalama ve standart sapma değerleri ile Tablo 2-4'te sunulmuştur.

Tablo 2. Öğrencilerin bilgi arama ve bulma ile ilgili konularda öz-yeterlik inançları ($N = 17$)

	\bar{x}	SS
İnternet bilgi arama araçlarını (arama motorları, rehberler, ileri arama motorları) kullanmakta	4,13	0,619
Gereksinim duyduğum bilgiyi tanımlamak/açıklamak konusunda	4,06	0,659
Duyduğum bilgi gereksinimi için uygun türdeki kaynakları seçmekte	4,06	0,556
Farklı türde basılı kaynakları (kitap, dergi, ansiklopedi, rehber, kronoloji, vb.) kullanmak ve bu kaynaklar içinde aradığımı bulmak konusunda	4,00	0,707
Gereksinimin duyduğum bilgiyi nasıl ve nerede bulacağım konusunda	3,94	0,659
Elektronik kaynakları kullanmak konusunda	3,82	0,809
Bilgisayarla tarama yaparken konu, dil, tarih sınırlaması gibi sınırlamalar yapmakta	3,69	0,946
Kütüphanede aradığımı bulmak konusunda	3,69	0,793
Katalogda bulduğum bilgiyi anlamakta/çözümlemekte	3,65	0,931
Katalogda kaydını gördüğüm kaynağı kütüphanede bulmakta	3,47	1,007
Tarama stratejileri geliştirmekte (anahtar sözcük belirleme, Boole işleçlerini kullanma, vb.)	3,35	1,057
Farklı kütüphaneleri kullanmak konusunda	3,12	0,993
Kütüphane kataloğunu kullanmak konusunda	3,00	1,118
Farklı türde kütüphane kataloglarını (kart katalog, online katalog gibi) kullanmak konusunda	2,88	0,781
Veri tabanlarını kullanma konusunda	2,76	1,200

Öğrencilerin, gereksinim duydukları bilgiyi tanımlama, gereksinim duydukları bilgiyi nasıl ve nerede bulacaklarını bilme, bilgi gereksinimlerine uygun kaynakları seçme, farklı türde basılı kaynakları ve elektronik kaynakları kullanma ile arama motorları gibi İnternet araçlarını kullanma konularında kendilerine güvendikleri; ancak özellikle veri tabanlarını kullanma, tarama stratejileri geliştirme, kütüphane kataloğunu kullanma, katalog kayıtlarını anlama, kütüphanede aradığını bulma gibi konularda aynı güveni duymadıkları anlaşılmaktadır. Veri tabanı kullanımı, tarama stratejileri oluşturma, kütüphane kataloğunu kullanmak konularında ortalama değerlerin 3,50'nin (kendime güvenirim ile kararsızım seçenekleri arasında kararsızım seçeneğine daha yakın, veri tabanları için 3,00'ün altında) altında olması bu alanlardaki güven düzeyinin düşük olduğuna işaret etmektedir. Ayrıca ilgili alanlarda standart sapma değerlerinin yüksek olması ortalama değerden uzaklaşan öğrencilerin varlığına işaret etmektedir. Öğrencilerin çoğunun "Bilgi Okuryazarlığı" dersi kapsamında ilk kitap ödünç alma ödevini yaparken katalog kullanmadıkları ve daha sonra kendilerine verilen katalog taraması ödevi ile ilgili deneyimlerinde çok zorlandıkları göz önüne alındığında katalog kullanımıyla ilgili kendine güven konusunda kararsızım seçeneğini işaret eden ortalamanın (3,00) aslında gerçek beceri düzeyine göre yüksek bir ortalama olduğu söylenebilir (standart sapma değeri de bu yönde bilgi vermektedir).

Bilgi düzeylerini ölçmek amacıyla uygulanan testte "veri tabanları hangi amaçla kullanılır?" sorusuna doğru yanıt verebilen öğrenci sayısı sadece birdir (%5,9). Bu soruya üç öğrenci (%17,6) kütüphanedeki kitapları bulmak için, yedi öğrenci (%41,2) Web'de bilgi aramak için, üç öğrenci (%17,6) bir konuda genel bilgi bulmak için

seçeneklerini işaretleyerek cevap verirken sadece bir öğrenci (%5,9) bilimsel dergilerde yayımlanmış makaleleri bulmak için yanıtını işaretlemiştir. Benzer şekilde “bilimsel makale arıyorsanız nereye bakarsınız?” sorusuna 10 öğrenci (%58,8) Web sayfalarına, üç öğrenci (%17,6) kataloğa, bir öğrenci (%5,9) mağazalara, bir öğrenci (%5,9) gazetelere cevabını verirken sadece bir öğrenci (%5,9) veri tabanlarına cevabını vermiştir.

Boole işlemleri ile tırnak kullanımı gibi tarama stratejileriyle ilgili sorularda doğru yanıt verme oranı %40 civarında kalmaktadır (sırasıyla %41,2 ve %29,4). Bir kaynağı rafta bulmak için kaynağın yer numarasının kullanılması gerektiğini bilen öğrenci sayısı sekizdir (%47,1). Sınıflama numarasının kitabın konusunu gösterdiğini bilen öğrenci sayısı ise sadece üçtür (%17,6). Kütüphane kataloglarında hangi tür kaynak aranabileceği sorusuna 16 öğrenci (%94,1) yanlış cevap vermiştir. Bir öğrenci (%5,9) katalogta makale arayabileceğini düşünürken, bir öğrenci (%5,9) kitap, üç öğrenci (%17,6) tez ve 13 öğrenci (%76,5) DVD/CD aramayacağını düşünmektedir. Bilgi düzeyleri ile karşılaştırıldığında bazı konularda öğrencilerin öz-yeterlik algılarının yüksek olduğu görülmektedir. Örneğin, gereksinim duyduğu bilgiyi nasıl ve nerede bulacağı konusunda öğrencilerin öz-yeterlik algısı ortalaması 3,94 ile “kendime güvenirim” seçeneğine çok yakın bir noktayı işaret ederken kütüphanede aradığını bulmak konusunda ortalama 3,69 ile “kararsızım” ile “kendime güvenirim” seçenekleri arasında kendime güvenirim seçeneğine daha yakın bir noktayı işaret etmektedir.

İnternet’te bilgi arama konusunda kendilerine güvenmelerine rağmen bu konuda da öğrencilerin bilgi eksiklikleri olduğu anlaşılmaktadır. Öğrencilerin 10’u (%58,8) Google’u süper arama motoru zannetmekte (bu soruyu bir öğrenci doğru cevaplamıştır), 13’ü (%76,5) arama motorlarının derin webi de indekslediğini, 13’ü (%76,5) yüzeysel Web’in tamamını indekslediğini düşünmektedir. Buradan öğrencilerin süper arama motoru, derin web ve yüzeysel web kavramlarına aşina olmadıkları ve arama motorlarının kapsamı konusunda yanlış fikirlere sahip oldukları görülmektedir.

Bilgiyi kullanma ve değerlendirme konularında öğrencilerin kendilerine daha çok güvendikleri görülmektedir. Bu grupta ortalamalar 3,47 ile 4,21 arasında değişmektedir. Ancak özellikle görsel bilgiyi yorumlamak (3,47) ve web kaynaklarını değerlendirmek (3,71) konularında standart sapma değerlerinin yüksek oluşu denekler arasındaki farklılığa işaret etmesi açısından önemlidir (Tablo 3). Nitekim bilgi okuryazarlığı testinde web sayfalarının alan adı uzantılarının (com., gov., edu., org.) anlamı konusundaki soruya doğru yanıt verebilen öğrenci sayısı sadece ikidir (%11,8). Bu durum aslında öz-yeterlik algı düzeylerinin becerilerin gerçek düzeylerinden yüksek olabileceği kuşkusunu uyandırmaktadır.

Bilgiyi, bilgi ürününü ve bilgi arama sürecini değerlendirme konularında öğrencilerin genellikle kendilerine güvendikleri görülmektedir. Diğer taraftan bilginin iletilmesi ve sunumu ile ilgili konularda ortalama değerler 4’ün altına düşmekte, kaynakça hazırlama konusunda kararsızım (3,00) seçeneğini işaret etmektedir. Kaynakça ve künye düzeni (3,18; 3,41), sözlü sunum (3,41), hedef kitleye uygun iletim formatının seçilmesi (3,47) kararsızım seçeneğine daha yakın ortalama değerlere sahiptir (Tablo 4).

Tablo 3. Öğrencilerin bilgi kullanma ve değerlendirme ile ilgili konularda öz-yeterlik inançları (N = 17)

	\bar{x}	SS
Okuduğum bilgi kaynakları arasındaki benzer ve farklı noktaları saptamakta	4,24	0,562
Kavramlar arasındaki ilişkileri kavramakta	4,06	0,574
Elde ettiğim yeni bilgiyi bildiklerimle ilişkilendirmekte	4,06	0,659
Bilgiyi eleştirel olarak değerlendirmek konusunda	4,00	0,707
Belli bir kaynağın belli bir gereksinimi karşılamaya uygun olup olmadığına karar vermekte	3,94	0,659
Gerçeklerle görüşleri birbirinden ayırmak konusunda	3,94	0,899
Bilgide mantık hatası varsa bunu yakalamakta	3,82	0,883
Bilgi kaynaklarını doğruluk, güvenilirlik, tarafsızlık ve güncellik ölçütleri açısından değerlendirmekte	3,82	0,883
Farklı kaynaklardan edindiğim bilginin sentezini yapmakta, bilgiyi özetleyerek aktarmakta	3,82	0,809
Kaynaklardan elde ettiğim bilgiyi yeniden ifade etmekte (kendi ifadelerimle aktarmakta)	3,82	0,883
Bir araştırma yaparken çok sayıda kaynağı bir arada kullanmak konusunda	3,76	0,752
Web kaynaklarını değerlendirmekte	3,71	1,105
Bilgiyi sınıflandırmakta	3,71	0,849
Görsel bilgiyi (tablolar, grafikler, vb.) yorumlamakta	3,47	1,068

Tablo 4. Öğrencilerin bilgi arama ve bilgi iletme sürecini değerlendirme ile ilgili öz-yeterlik inançları (N = 17)

	\bar{x}	SS
Yaptığım ödevleri (yazılı ve/veya sözlü sunumları) kendi kendime eleştirmekte	4,41	0,712
Yaptığım araştırmalardan/ödevlerden kendim için ileriye dönük dersler çıkartmakta	4,12	0,993
Metin içinde bilgi kaynağını belirtmekte (gönderme ve alıntı yapmakta)	3,82	0,951
Yazılı bilgi sunumunda (ödev, araştırma raporu hazırlamak, vb.)	3,71	0,772
Hitap edeceğim kitleye uygun düzeyde bilgi aktarmakta	3,65	0,862
Bilgi sunumunda (yazılı veya sözlü) içeriği belirlemekte ve sunumun bölümlerini oluşturmakta (giriş, gelişme, sonuç gibi)	3,59	1,004
Bilgi ileteceğim kitleye uygun iletim formatı seçmekte	3,47	0,943
Sözlü bilgi sunumunda	3,41	1,121
Farklı tür kaynaklarla ilgili (kitap, makale, tez, bildiri, web sitesi) kaynakçada bilgi aktarmakta	3,41	1,064
Kaynakçanın düzeni, kaynaklar hakkında aktarılan kısa bilginin düzeni konularında	3,18	0,951
Kaynakça/bibliyografya hazırlamakta	3,00	0,866

Testler öğrencilerin telif hakkı ve kaynak gösterme konularında da düşüncelerinin net olmadığı ve yanlış bilgilere sahip olduklarını göstermektedir. Öğrencilerden 13'ü (%76,5) bir eser telif hakkı kapsamında değilse kaynak göstermenin zorunlu olmadığını düşünürken, dokuzu (%52,9) kaynak göstermenin hiç bir durumda zorunlu olmadığını düşünmektedir. Öğrenciler MLA, APA gibi kaynak gösterme biçimlerini tanımamaktadır (bu konudaki sorulara verilen doğru cevap oranı %30'u geçmemektedir). Bir künyeden yayın türünü anlamak konusundaki başarı oranı da düşüktür (sadece 6 öğrenci %35,3 bir makale künyesinin ne tür bir yayına ait olduğunu bilmiştir).

Öğrencilerin Bilgisayar Okuryazarlığı Becerileri

Öğrencilerin kişisel algılarının ve değerlendirmelerinin her zaman gerçekleri yansıtmadığı bilindiğinden (bilgi okuryazarlığı öz-yeterlik algısı ölçümleri buna iyi bir örnek teşkil etmektedir) öğrencilerin bilgisayar okuryazarlığı ile ilgili hangi alanlarda

bilgili, hangilerinde yetersiz olduklarını saptamak üzere bir bilgisayar okuryazarlığı testi uygulanmıştır. Test sonuçları öğrencilerin tamamının yapabildiği işlemler, çoğunluğun yapabildiği işlemler (%50'nin üstü) ve çoğunluğun yapamadığı işlemler (%50'nin altı) şeklinde gruplandırılarak sunulacaktır.

Tablo 5. Bilgisayar okuryazarlığı becerileri: Öğrencilerin yarısından fazlasının yapabildiği işlemler (N = 17)

	Evret	%
Belgeleri yazdırabilirim.	16	94,1
Dosyaları silebilir ve yeniden adlandırabilirim.	16	94,1
E-postalara dosya ekleyebilirim.	16	94,1
Görev ve araç çubuklarını kullanabilirim.	16	94,1
Masaüstünde yeni bir belge yaratabilir ve kaydedebilirim.	16	94,1
"Farklı kaydet" seçeneğini kullanarak yeni bir dosya yaratabilirim.	16	94,1
Farklı İnternet tarayıcılarını (İnternet Explorer, Mozilla Firefox vb.) ayırt edebilirim.	15	88,2
Farklı klasörlerdeki dosyalara erişebilirim.	15	88,2
Klavve kısa yol tuşlarını kullanabilirim (Ctrl+C, Ctrl+F).	15	88,2
Dijital görüntüleri indirebilir ve kaydedebilirim.	15	88,2
Medya paylaşım uygulamaları aracılığıyla paylaşımında bulunabilirim (YouTube, Flickr)	14	82,4
Özel fonksiyon tuşlarını kullanabilirim.	14	82,4
Bir sayfayı ön izleme olarak görüntüleyebilir ve yazdırabilirim.	14	82,4
Temel web terimlerini (mail, chat, browser vb.) ayırt edebilirim.	14	82,4
Slayt geçişlerini ayarlayabilir ve animasyon seçeneklerini uygulayabilirim.	14	82,4
Nesnelerin boyutları ve şekillerini değiştirebilirim.	13	76,5
Excel sayfasındaki hücreleri ayarlayabilirim (yazı boyutu, stili, hizalama).	13	76,5
Herhangi bir metni biçimlendirebilirim (yazı tipi, boyutu, rengi, vb.).	13	76,5
Excel tablosunda basit formüller (toplama, çıkarma vb.) kullanabilirim	13	76,5
Dijital bir görüntü yaratmak için dijital kamerayı ya da tarayıcıyı kullanabilirim.	12	70,6
Sunular (ppt) üzerinde grafik ve tablo oluşturabilirim.	12	70,6
Veri tabanındaki alanlarda arama yapabilirim.	12	70,6
Sunu slaytlarına film ve ses ekleyebilirim.	12	70,6
Herhangi bir belge ya da sunumdaki görüntüyü yeniden boyutlandırabilirim.	11	64,7
Sunu (ppt) hazırlarken slaytlar arası bağlantı linklerini sağlayabilirim.	11	64,7
Var olan bir veri tabanı dosyasını açabilirim.	11	64,7
Bir Excel sayfasında hücre seçebilir ve hücrelere veri girebilirim.	11	64,7
Bir dijital görüntünün çözünürlüğü üzerinde değişiklikler yapabilirim.	10	58,8
Açık belgeler arasındaki geçişi sağlayabilirim.	10	58,8
Word'ün otomatik düzeltme, sözcük sayımı, heceleme gibi seçeneklerini kullanabilirim.	10	58,8
Bilgisayarın çeşitli virüslere karşı güvenliğini sağlayabilirim.	10	58,8
Farklı formatlardaki dosyaları tanımlayabilir ve kaydedebilirim (.bmp, .jpg, .html, vb.)	9	52,9
İşletim sisteminin temel fonksiyonlarını kullanabilirim.	9	52,9

Öğrencilerin tamamı en temel işlemler diyebileceğimiz dosya kaydetme, e-posta oluşturma, gönderme ve cevaplama gibi işlemleri yapabilmekte ve sosyal ağlar, anlık mesajlaşma uygulamaları, medya paylaşım uygulamaları ve arama motorlarını kullanabilmektedirler.

Word, Excel, Access, PowerPoint ve Outlook gibi ofis programlarının çeşitli özelliklerini öğrencilerin büyük kısmının kullanabildikleri, işletim sistemi fonksiyonlarını kullanmak, bilgisayarın virüslere karşı korunması gibi işlemleri yapabilen öğrenci sayısının nispeten daha az olduğu görülmektedir (Tablo 5).

Web sayfası yaratmak, Excel ve Access ileri uygulamaları, RSS kullanımı, sanal dünya uygulamalarının kullanımı, blog ve wiki yaratmak, PowerPoint (ppt) sunumu hazırlamak,

sosyal etiketleme uygulamalarını kullanmak öğrencilerin çoğu tarafından nasıl kullanılacağı bilinmeyen uygulamalardır (Tablo 6).

Tablo. 6. Bilgisayar okuryazarlığı becerileri: Öğrencilerin yarısından fazlasının yapamadığı işlemler (N = 17)

	Evet	%
Bir web sayfası hazırlayabilirim (Front Page, DreamWeaver, vb. kullanarak)	8	47,1
Var olan bir veri tabanındaki kayıtları düzeltebilirim.	8	47,1
Herhangi bir metin dosyasını farklı formatlarda (rtf, pdf, html) kaydedebilirim.	8	47,1
Tartışma platformlarını (örn. Forum) kullanabilirim	7	41,2
Bilgisayarın ikincil birimlerini (tarayıcı, projeksiyon vb.) kullanabilirim.	7	41,2
Excel'de verileri göstermek için uygun grafik ve elementleri seçebilirim.	7	41,2
Veri tabanına (Access gibi) veri girebilirim.	6	35,3
Outlook Express kullanarak dosyadaki mailleri düzenleyebilir, adres listesi yaratabilirim.	5	29,4
Blog yaratabilirim	5	29,4
Veri tabanı alanlarına resim ya da dijital dosyaları yerleştirebilirim.	5	29,4
Excel'de verileri görüntülemek için gelişmiş grafik özelliklerini kullanabilirim.	5	29,4
Veri tabanındaki bir veriyi filtreleyebilirim.	4	23,5
Excel tablosunda karmaşık formüller (ortanca, mod, yüzde vb.) yaratabilirim.	4	23,5
Sanal dünya uygulamalarını kullanabilirim (Second Life, Meez gibi)	3	17,6
Var olan şablonları kullanarak bir ppt sunusu yaratabilirim.	3	17,6
Yeni bir veri tabanı yaratabilirim.	3	17,6
RSS uygulamalarını kullanabilirim	2	11,8
Wiki yaratabilirim	2	11,8
Sosyal etiketleme uygulamalarını kullanabilirim (Delicious, Digg gibi)	2	11,8
Boole işlemlerini kullanarak web aramalarındaki erişilebilirliği artırabilirim.	2	11,8
Prezi gibi üst düzey sunu programlarını kullanabilirim	2	11,8
Veri tabanında bir sorgu yaratabilirim.	1	5,9
Veri tabanı kaynaklarından toplanan veriyi raporlaştırabilirim.	1	5,9
Profesyonel anlamda bir web sitesi yaratabilirim.	1	5,9
Web sayfalarında metadata verilerini tanımlayabilirim.	1	5,9

Burada çarpıcı olan nokta, ppt sunumu hazırlamak konusundaki soruya sadece üç öğrenci (%17,6) olumlu yanıt verirken ppt hazırlamakla ilgili slaytlar arası bağlantı (link) oluşturmak, animasyon özelliklerini kullanmak, sunu üzerinde tablo ve grafik oluşturmak gibi sorulara olumlu yanıt veren öğrenci sayısının %50'nin üzerinde görünmesidir. Bu durum soruların öğrenciler tarafından anlaşılmamış olabileceğini düşündürmektedir. “Bilgi Okuryazarlığı” dersinde öğrencilerden birer ppt sunumu hazırlamaları da istenmiş ve öğrencilerin çoğu daha önce ppt kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin anlamadıkları sorulara da olumlu cevap verme eğilimi gösterdikleri ve bu tür testlerden edinilen bilgilerin yanıltıcı olabileceği anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin Sosyal Ağ ve Web 2.0 Araçlarını Kullanımı

Bir öğrenci dışında öğrencilerin tümü (16 kişi, %94,1) sosyal ağları kullanmaktadır. Sosyal ağ kullanan öğrencilerin tamamı Facebook'u ve Twitter'ı kullanmaktadır (Tablo 7). Bir öğrencinin ayrıca MySpace'i de kullandığı anlaşılmaktadır. Sosyal ağları kullanan öğrencilerden 13'ü (%76,5) ara sıra paylaşımda bulunduğunu, ikisi (%11,8) sürekli paylaşımda bulunduğunu, biri (%5,9) ise sadece başkalarının paylaşımlarını izlediğini belirtmiştir. Öğrencilerin büyük bölümü (15 kişi, %88,2) anında mesajlaşma araçlarını kullanmaktadır. Bu öğrencilerin tamamı MSN Messenger'ı, ayrıca üçü Skype'ı, ikisi Google Talk'u, biri de Yahoo Messenger'ı kullanmaktadır. On beş öğrenci (%88,2)

medya paylaşım uygulamalarından YouTube’u, dördü Google Picassa’yı, biri Flickr’ı, biri de TeacherTube’u kullanmaktadır. On bir öğrenci (%64,7) medya paylaşım araçlarını sadece izleyici olarak kullanırken, ikisi fotoğraf, üçü video, biri ses dosyası, üçü slayt veya ekran görüntüsü paylaşmak amacıyla kullanmaktadır. Cep telefonundan İnternet’e bağlanabilen ve mobil uygulamaları kullanan öğrenci sayısı 13’tür (%76,5). On öğrenci (%58,8) wiki kullanmaktadır. Öğrencilerin tamamı Wikipedia, iki öğrenci ayrıca Wikinews kullanmaktadır. Sadece bir öğrenci Wikipedia’ya giriş yaptığını belirtmiştir. Herhangi bir amaçla wiki yaratan öğrenci olmamıştır. Öğrencilerden sadece dördü (%23,5) blog kullandığını belirtmiştir. Bunlardan birinin kişisel bloğu da vardır ve Blogger’ı kullanmaktadır. Bloğu olan öğrenci kişisel bloğuna ara sıra yazdığını, iki öğrenci başkalarının bloglarına ara sıra yazdıklarını, iki öğrenci ise başkalarının bloglarını yalnızca izlediklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin hiç birinin sürekli izlediği bir blog yoktur. Sosyal etiketleme sitelerini bir öğrenci kullanmakta, RSS uygulamalarını ve sanal dünya uygulamalarını kullanan öğrenci ise bulunmamaktadır.

Tablo 7. Sosyal ağ ve Web 2.0 kullanımı (N = 17)

	Evet	%
Sosyal ağları kullanıyor musunuz?	16	94,1
Anında mesajlaşma araçlarını kullanıyor musunuz?	15	88,2
Medya paylaşım uygulamalarını kullanıyor musunuz?	15	88,2
Mobil uygulamaları kullanıyor musunuz?	13	76,5
Wiki kullanıyor musunuz?	10	58,8
Blog kullanıyor musunuz?	4	23,5
Sosyal etiketleme sitelerini kullanıyor musunuz?	1	5,9
RSS uygulamalarından faydalıyor musunuz?	-	-
Sanal dünya uygulamalarını kullanıyor musunuz?	-	-

Öğrencilerin çoğunun (13 kişi, %76,5) sosyal ağları her gün kullandığı, bunlardan yedisinin (%41,2) sosyal ağlarda günde bir saatten az, beşinin (%29,4) günde 1-2 saat, birinin (%5,9) ise günde 3-4 saat harcadığı görülmektedir. Öğrencilerin yarısından fazlası (11 kişi %64,7) anında mesajlaşma ve medya paylaşım araçlarını haftada en az birkaç saat kullanmaktadır. Mobil uygulamaları haftada en az birkaç saat kullanan öğrencilerin oranı %58,8’dir (10 kişi). Öğrencilerin wikilerde ve bloglarda harcadığı süre sosyal ağlara ve anlık mesajlaşma araçlarına göre çok daha kısıtlıdır (Tablo 8).

Tablo 8. Sosyal ağlar ve Web 2.0 uygulamalarında harcanan süre (N = 17)

Harcanan süre	SA	B	W	AM	MP	MU
Günde 3-4 saat	1	-	-	1	-	-
Günde 1-2 saat	5	-	-	-	3	2
Günde 1 saatten az	7	1	2	4	2	5
Haftada birkaç saat	1	2	1	6	6	3
Ayda birkaç saat	2	1	6	4	4	2
Cevap verilmemiş	-	-	1	-	-	-
Toplam	16	4	10	15	15	13

SA: Sosyal ağlar; B: Bloglar; W: Wikiler; AM: Anlık mesajlaşma araçları; MP: Medya paylaşım araçları; MU: Mobil uygulamalar

Sosyal ağları kullanma nedenlerine gelince; iletişim kurmak, paylaşım, güncel gelişmeleri izlemek ve eğlenmek en çok işaretlenen seçenekler olmuştur. Öğrenciler blogları daha çok güncel gelişmeleri izlemek, bilgi edinmek ve paylaşım amacıyla

kullanılmaktadır. Wikiler de benzer şekilde bilgi edinmek, güncel gelişmeleri izlemek ve araştırma yapmak amacıyla kullanılmaktadır. Medya paylaşım araçlarında bilgi edinmek amacı ön plana çıkarken anlık mesajlaşma araçlarında iletişim ön plana çıkmaktadır. Mobil uygulamalar daha çok güncel gelişmeleri izlemek, bilgi edinmek ve iletişim kurmak (e-postalara bakmak) amacıyla kullanılmaktadır (Tablo 9).

Tablo 9. Sosyal ağlar ve Web 2.0 uygulamalarını kullanım amaçları (N = 17)

Kullanım amacı	SA	B	W	AM	MP	MU
İletişim kurmak	14	-	-	13	-	7
Güncel gelişmeleri, yenilikleri izlemek	13	4	4	-	7	8
Paylaşım	13	2	2	5	5	2
Eğlenmek	12	1	2	-	-	-
Bilgi edinmek	9	3	6	3	10	7
Sosyalleşmek	8	1	2	5	3	1
Arkadaş edinmek	6	-	-	-	-	-
Hobi olarak	3	1	2	1	6	-
Farkındalık yaratmak	2	-	-	-	-	-
Araştırma yapmak	-	-	4	-	-	5
Etkileşimde bulunmak	-	-	-	3	-	-
İnternet’te gezinmek	-	-	-	-	-	5
E-postalara bakmak	-	-	-	-	-	7

SA: Sosyal ağlar; B: Bloglar; W: Wikiler; AM: Anlık mesajlaşma araçları; MP: Medya paylaşım araçları; MU: Mobil uygulamalar

Öğrencilere hangi Web 2.0 uygulamalarına yönelik eğitim almak istedikleri de sorulmuştur. Üç öğrenci (%17,6) bu soruyu yanıtlamamış, 14 öğrenciden altısı (%35,3) sosyal ağlar, sekizi (%47,1) bloglar, altısı (%35,3) wikiler, üçü (%17,6) anlık mesajlaşma, dokuzu (%52,9) RSS, sekizi (%47,1) sosyal etiketleme, dördü (%23,5) mobil uygulamalar, altısı (%35,3) sanal dünya uygulamaları konusunda eğitim almak istediğini belirtmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Çoğunluğu kız öğrencilerden oluşan birinci sınıf öğrencilerinden biri hariç tamamı bir yıl süreyle İngilizce hazırlık sınıfına devam etmiştir. Hazırlık geçme notları çok yüksek olmamasına rağmen öğrencilerin yarıdan fazlası kendisini İngilizce ders alabilecek düzeyde hissetmektedir. Ancak dil becerileri konusunda öğrencilerin iyimser değerlendirmeler yaptıkları ve özellikle İngilizce dersler ve İngilizce kaynak kullanımı için dil düzeylerinin yeterli olmayabileceği düşünülmektedir. Öğrencilerden yaklaşık dörtte birinin hayalindeki meslek kütüphanecilik veya arşivciliktir. BBY Bölümü öğrencilerin yaklaşık yarısının ilk üç tercihi arasında yer almaktadır ve yarisından fazlası mezun olduktan sonra kütüphanelerde veya arşivlerde çalışmak istemektedirler. Bu durum öğrencilerin çoğunun mesleklerine karşı olumlu bir yaklaşım içinde olduğunu göstermektedir.

Bulgular Bölüm web sayfasının Bölümle ilgili bilgiler için en çok kullanılan kaynak olduğunu, dolayısıyla Bölümün tanıtımı açısından önemli bir rol oynadığını ve büyük ölçüde gereksinimleri karşıladığını göstermektedir.

Dönem başında öğrencilerden yaklaşık dörtte biri kütüphaneye üyedir ve yaklaşık %40'ı üniversiteye başlamadan önce kütüphane kullandığını belirtmiştir. “Bilgi Okuryazarlığı” dersinde yapılan gözlemler öğrencilerin kütüphane kullanımını konusunda çok tecrübesiz olduklarını ve kütüphane kullanımını ile daha çok kütüphane okuma salonlarını kullanmayı kastettiklerini göstermektedir. Bu durum birinci sınıfa başlar başlamaz öğrencilere bu konuda ayrıntılı bilgi verilmesi ve iyi bir yönlendirme yapılması gereğini ortaya çıkarmaktadır.

Okuma alışkanlıklarına gelince; veriler öğrencilerin yarısından fazlasının yılda altı veya daha fazla, yaklaşık dörtte birinin yılda 10 kitaptan fazla okuduğunu göstermektedir. Öğrencilerin tamamı zaman zaman da olsa gazete okumaktadır. Bulgular öğrencilerin okuma alışkanlıkları konusunda umut vericidir. Öğrencilerin okuma alışkanlıklarını geliştirmeye yönelik bazı uygulamaların olumlu sonuç vermesi beklenebilir.

Bilgi okuryazarlığı becerileri açısından bakılınca öğrencilerin bazı bilgi becerileri konusunda kendilerine güvendikleri ancak bazı beceriler konusunda aynı güveni taşımadıkları anlaşılmaktadır. Eldeki bulgular öğrencilerin öz-yeterlik algısı düzeylerinin mevcut beceri düzeylerinden yüksek olabildiğine işaret etmektedir. Nitekim gerek test sonuçları ve gerekse derste yapılan gözlemler öğrencilerin kendilerine güven duydukları konularda da eksikleri olduğunu göstermektedir. Bilgi arama, bulma, kullanma, değerlendirme ve iletme konularında öğrencilerin önemli eksikleri bulunmaktadır. Bu konularda temel bilgi ve becerilerin öğrencilere kazandırılmasına gereksinim vardır. Gerek test sonuçları gerekse standart sapma değerleri öğrenciler arası farklılıklara işaret etmektedir. Bu durum derslerde düzey belirleme açısından mutlaka göz önüne alınmalıdır.

Bulgular öğrencilerin yaklaşık yarısının altı yılı aşkın süredir bilgisayar kullandığını, diğer yarısının bilgisayar kullanma tecrübesinin beş yıl veya beş yılın altında olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin tamamı temel bilgisayar işlemlerini yapabilmekte, sosyal ağlar, anında mesajlaşma uygulamaları, medya paylaşım uygulamaları ve arama motorlarını kullanabilmektedirler. Temel işlemlerin dışında öğrenciler arası farklılıklar dikkati çekmektedir.

Genel bir değerlendirme yapıldığında öğrencilerin okuma alışkanlıkları açısından farklı özellikler gösterdikleri, temel düzeyle orta düzey arasında değişen İngilizce dil bilgisi, bilgisayar okuryazarlığı ve bilgi okuryazarlığı becerilerine sahip oldukları, genelde öz-yeterlik algılarının sahip oldukları bilgi ve beceri düzeyi ile kıyaslandığında daha yüksek olduğu, hem beceriden beceriye hem de öğrenciden öğrenciye değişen yeterlik düzeylerine sahip oldukları anlaşılmaktadır. Yeni ders programı uygulanırken öğrencilerin tamamının ilgili temel becerilere sahip oldukları ve benzer düzeylerde oldukları varsayımından kaçınılması, ilgili bilgi ve becerilerin kazandırılacağı derslerde ve bu becerilerin kullanılmasını gerektirecek uygulamalar ve ödevler söz konusu olduğunda bu durumun dikkate alınması programın ve öğrencinin başarısının artmasını sağlayacaktır. Söz konusu becerilere yönelik düzenli ölçümlerin yapılması da hem öğrenci gelişimini izlemek hem de gelişmeyen becerilere karşı önlem almak açısından anlamlı olacaktır.

Kaynakça

- ALA (American Library Association). (1989). *Presidential Committee on Information Literacy: Final report*. Association of College and Research Libraries. 14 Aralık 2011 tarihinde <http://www.ala.org/acrl/publications/whitepapers/presidential> adresinden erişildi.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behaviour change. *Psychological Review*, 84(2), 191-215.
- Bandura, A. (1995). Exercise of personal and collective efficacy in changing societies. A. Bandura (Ed.). *Self-efficacy in changing societies* içinde (s. 1-45). New York: Cambridge University Press.
- Çakın, İ. (1999). Kütüphanecilik eğitimi ve yeni hedefler. Ö. Bayram, E. Erkan ve E. Yılmaz (Yay. haz.), 21. *Yüzyıla doğru Türk kütüphaneciliği: 35. Kütüphane Haftası bildirileri (15-21 Mart 1999, Ankara)* içinde (s. 135-146). Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.
- Çakın, İ. (2000). Bilgi profesyonellerinin eğitiminde yeniden yapılanma: Hacettepe Üniversitesi örneği. *Türk Kütüphaneciliği*, 14(1), 3-17.
- Doyle, C. S. (1994). *Information literacy in an information society: A concept for the information age*. Syracuse, NY: ERIC.
- Kurbanoğlu, S. (2003). Self-efficacy: A concept closely linked to information literacy and lifelong learning. *Journal of Documentation*, 59(6), 635-646.
- Kurbanoğlu, S. (2004). Bilgi ve belge yönetimi bölümlerinde öğrenci profili. *Bilgi Dünyası*, 5(1), 1-18.
- Kurbanoğlu, S., Akkoyunlu, B. ve Umay, A. (2006). Developing the information literacy self-efficacy scale. *Journal of Documentation*, 62(6), 730-743.